

Obsah

Úvodní poznámka	13
Poznámka k použité terminologii.	14
Slovo úvodem...	15
1 Obecné zákonitosti	19
1.1 Definice a úkoly farmakologie.	19
1.2 Mechanismy účinků	20
1.3 Receptory	21
1.3.1 Iontové kanály řízené ligandem	21
1.3.2 Receptory spřažené s G-proteinem	22
1.3.3 Receptory s enzymovou aktivitou	25
1.3.4 Receptory regulující transkripci DNA	26
1.4 Agonisté a antagonisté	27
1.5 Vztahy mezi strukturou a účinkem	30
1.6 Křivka vztahu mezi dávkou a účinkem	31
1.7 Biologická variabilita	34
1.8 Farmakokinetika	35
1.8.1 Aplikace a resorpce	37
1.8.2 Distribuce	40
1.8.3 Eliminace	48
1.8.4 Kumulace	53
1.8.5 Farmakokinetické modely	54
1.8.6 Biologická dostupnost a biologická ekvivalence.	60
1.8.7 Eliminační poločas β -fáze a rychlost odeznívání účinku.	61
1.9 Zavádění nových a hodnocení zavedených léčiv	62
1.9.1 Problémy německého trhu léčivými přípravky.	63
1.9.2 Od chemické struktury k léčivu: postup při vývoji nové účinné látky	65
1.10 Placebová terapie	71
1.11 Homeopatické přípravky.	71
1.12 Fytoterapie	73
1.13 Nežádoucí a vedlejší účinky léčiv	74
1.13.1 Toxické nežádoucí účinky	74
1.13.2 Alergické reakce	75
1.13.3 Změny krevního obrazu vyvolané farmaky	76
1.13.4 Interakce léčiv	77
1.13.5 Zneužívání léčiv a léková závislost: vymezení pojmů	79
1.13.6 Terapeutické riziko	80
1.14 Důležitá léčiva	80

2	Vegetativní nervový systém	83
2.1	Úvodní fyziologické poznámky	83
2.2	Ovlivnění parasympatiku	86
2.2.1	Základní údaje: acetylcholin	86
2.2.2	Parasympatomimetika	89
2.2.3	Parasympatolytika	93
2.3	Ovlivnění sympatiku	97
2.3.1	Základní údaje: noradrenalin a adrenalin	98
2.3.2	Sympatomimetika	107
2.3.3	Sympatolytika	115
2.3.4	Antisympatotonika	121
2.4	Ovlivnění přenosu v gangliích	123
3	Jiné transmitery a mediátory	125
3.1	Histamin	125
3.1.1	„Stabilizátory žírných buněk“	127
3.1.2	Antihistaminika	128
3.2	Serotonin (5-hydroxytryptamin, 5-HT)	133
3.2.1	Serotoninotropní antimigrenóza	135
3.2.2	Serotoninotropní (antiserotoninergní) antiemetika	136
3.3	Peptidy	138
3.4	Renin-angiotensin-aldosteronový (RAA) systém	138
4	Hladké svaly	145
4.1	Úvodní fyziologické poznámky	145
4.2	Vazodilatancia	146
4.2.1	Antagonisté kalcia	147
4.2.2	Jiná vazodilatancia	151
4.2.3	„Látky zvyšující prokrvení“	154
4.3	Spazmolytika	155
4.4	Látky stimulující hladký sval	156
4.4.1	Hormony zadního laloku hypofýzy	156
4.4.2	Námelové alkaloidy	158
4.4.3	Prostaglandiny	160
4.4.4	Ionty barya	161
4.5	Terapeutická hlediska	161
4.5.1	Terapie bronchiálního astmatu	161
4.5.2	Terapie hypertenze	165
4.5.3	Terapie hypotenze	169
4.5.4	Terapie migrény	170
4.5.5	Ovlivnění mozkového prokrvení	171
4.5.6	Mydriatika a antiglaukomatika	172

5	Srdce	175
5.1	Látky s pozitivně inotropním účinkem	175
5.1.1	Srdeční glykosidy (kardiotonické glykosidy, kardiotonické steroidy)	176
5.1.2	Katecholaminy	186
5.1.3	Pozitivně inotropně působící látky s jiným mechanismem účinku	186
5.2	Antiarytmika	187
5.2.1	Kationicky amfifilní antiarytmika	190
5.2.2	Antiarytmika jiné struktury	194
5.3	Antianginóza (prostředky proti angině pectoris)	197
5.3.1	Antianginóza s převážným účinkem na kapacitní cévy	199
5.3.2	Antianginóza s převážným účinkem na odporové cévy: blokátory Ca^{2+} -kanálu („antagonisté kalcia“)	202
5.3.3	β -sympatolytika	203
5.4	Terapeutická hlediska	205
5.4.1	Terapie srdečních arytmií	205
5.4.2	Terapie srdeční insuficience	206
5.4.3	Terapie infarktu myokardu	209
5.4.4	Terapie anginy pectoris	210
6	Krev	213
6.1	Terapie anémií	213
6.1.1	Anémie vyvolané nedostatkem železa	213
6.1.2	Anémie vyvolaná nedostatkem vitamínu B_{12}	215
6.1.3	Makrocytární anémie rezistentní vůči kyanokobalaminu	216
6.1.4	Renální anémie	217
6.1.5	Aplastické a hemolytické anémie	217
6.2	Ovlivnění krevní srážlivosti	219
6.2.1	Vazba iontů kalcia	219
6.2.2	Heparin	220
6.2.3	Kumariny a hydroxykumariny	223
6.3	Fibrinolyza	228
6.4	Inhibitory agregace trombocytů	231
6.5	Látky zlepšující mikrocirkulaci	234
6.6	Náhražky plazmy (expandéry)	235
6.7	Terapie hyperlipoproteinemií	238
6.7.1	Snížení koncentrace LDL	240
6.7.2	Látky snižující koncentraci VLDL a LDL	242
6.7.3	Terapeutické hodnocení	243
7	Ledviny	245
7.1	Základní údaje o tvorbě moči	245
7.1.1	Úseky nefronu	245
7.1.2	Regulace renálních funkcí	249

7.2	Diuretika	251
7.2.1	Osmotická diuretika	252
7.2.2	Inhibitory karboanhydrázy	252
7.2.3	Thiazidy (benzothiadiazinové deriváty)	253
7.2.4	Analogy benzothiadiazinů	255
7.2.5	Klíčková diuretika	256
7.2.6	Triamteren a amilorid	257
7.2.7	Antagonisté aldosteronu	258
7.3	Adiuretin (ADH, vazopresin)	261
8	Elektrolyty	263
8.1	Kalium	263
8.2	Magnezium	265
8.3	Kalcium	266
8.4	Terapeutická hlediska	270
8.4.1	Osteoporóza	270
8.4.2	Normalizace složení tělních tekutin (infuzní roztoky)	273
9	Léčiva trávicího ústrojí	275
9.1	Ovlivnění žaludeční sliznice	275
9.1.1	Ochrana žaludeční sliznice	275
9.1.2	Antacida	276
9.1.3	Inhibice tvorby HCl	277
9.2	Ovlivnění funkce střeva	281
9.2.1	Projímadla	281
9.2.2	Prokinetika	284
9.2.3	Antidiaroeika (obstipancia)	285
9.3	Terapeutická hlediska	287
9.3.1	Colitis ulcerosa a Crohnova choroba	287
9.3.2	Játra	289
9.3.3	Žlučové kameny	291
9.3.4	Pankreas	291
9.3.5	Žaludeční hyperacidita a hypoacidita	292
9.3.6	Nadměrná hmotnost: léčení otlylosti	293
10	Motorický systém	297
10.1	Látky ovlivňující kosterní svalstvo	297
10.1.1	Ovlivnění nervosvalové ploténky	297
10.1.2	Ovlivnění kontraktálního aparátu	304
10.2	Myotonolytika (centrální myorelaxancia)	306
10.3	Antiparkinsonika	307
11	Nociceptivní systém	315
11.1	Základní údaje o analgeziích	315

11.2	Lokální anestetika	315
11.3	Opiáty/opioidy	321
11.3.1	Základní údaje: endogenní opioidy	321
11.3.2	Opioidní analgetika	323
11.3.3	Antagonisté opioidů	332
11.3.4	Antitusika	333
11.3.5	Dodatek: expektorancia	334
11.3.6	Terapeutická hlediska	335
11.4	Analgetika-antipyretika a nesteroidní antiflogistika	337
11.4.1	Základní údaje: systém eikosanoidů	337
11.4.2	Inhibitory syntézy prostaglandinů	341
11.4.3	Dodatek: základní antirevmatika	349
11.4.4	Terapeutická hlediska	354
12	Antiuratika	357
12.1	Látky používané v intervalu mezi záchvaty dny	358
12.2	Látky používané při akutním záchvatu dny	361
13	Mozek	363
13.1	Hypnotika	363
13.2	Antiemetika	367
13.3	Celková anestetika	370
13.3.1	Inhalační celková anestetika	371
13.3.2	Injekční celková anestetika	375
13.3.3	Premedikace před celkovou anestezí	378
13.3.4	Neuroleptanalgezie a neuroleptanestezie	378
13.4	Antiepileptika	380
13.4.1	Antiepileptika první volby	382
13.4.2	Rezervní antiepileptika	384
13.4.3	Terapie status epilepticus	386
13.5	„Antidemencia“	387
13.6	Psychofarmaka	387
13.6.1	Neuroleptika	389
13.6.2	Tymoleptika	397
13.6.3	Anxiolytika	405
13.6.4	Psychoanalgetika	412
14	Žlázy s vnitřní sekrecí	417
14.1	Hypotalamus a hypofýza	417
14.1.1	Hormony předního laloku hypofýzy	417
14.1.2	Hormony zadního laloku hypofýzy	427
14.2	Štítná žláza	428
14.2.1	Ionty jodu	428
14.2.2	Hormony štítné žlázy	430

14.2.3	Tyreostatika	432
14.2.4	Kalcitonin	435
14.3	Příštítné žlázy	436
14.4	Kůra nadledvin a pohlavní žlázy	437
14.4.1	Glukokortikoidy	439
14.4.2	Mineralokortikoidy	447
14.4.3	Androgeny	448
14.4.4	Anabolika	452
14.4.5	Estrogeny	453
14.4.6	Gestageny	459
14.4.7	Perorální antikoncepční přípravky	462
14.5	Buňky Langerhansových ostrůvků pankreatu	466
14.5.1	Inzulín	466
14.5.2	Perorální antidiabetika	472
14.5.3	Glukagon	479
15	Vitaminy	481
15.1	Vitamin A (retinol) a jeho deriváty	481
15.2	Vitaminy skupiny B	482
15.3	Vitamin C (kyselina askorbová)	484
15.4	Vitamin D a jeho deriváty	484
15.5	Vitamin E	486
16	Léčiva používaná proti infekcím	489
16.1	Antibakteriální látky	489
16.1.1	Inhibice syntézy buněčné stěny	492
16.1.2	Poškození buněčné membrány	503
16.1.3	Inhibice syntézy kyseliny tetrahydrolistové	504
16.1.4	Interference s bakteriální DNA	508
16.1.5	Inhibice syntézy RNA	511
16.1.6	Inhibice bakteriální proteosyntézy	511
16.1.7	Léčiva proti tuberkulóze	521
16.1.8	Léčiva proti lepre	526
16.2	Antimykotika	527
16.2.1	Látky vytvářející póry: polyenová antibiotika	529
16.2.2	Inhibitory syntézy ergosterolu	530
16.2.3	Zásah do funkce buněčného jádra	532
16.2.4	Látky inhibující syntézu buněčné stěny	534
16.3	Léčiva proti protozoárním infekcím	535
16.3.1	Léčiva proti bičíkovecům	535
16.3.2	Léčiva proti amébozám	536
16.3.3	Léčiva proti infekcím vyvolaným plazmodii (proti malárii)	536
16.3.4	Léčiva proti toxoplazmóze (Toxoplasma gondii)	541
16.3.5	Léčiva proti infekci vyvolané Pneumocystis carinii	541

16.4	Terapie helmintóz	543
16.4.1	Terapie střevních helmintóz.	543
16.4.2	Terapie systémových infekcí	544
16.5	Léčiva používaná proti virovým infekcím	545
16.5.1	Léčiva proti herpetickým virům.	547
16.5.2	Léčiva proti HIV	550
16.5.3	Léčiva proti chřipkovým virům	553
16.5.4	Další léčiva proti virům	554
17	Cytostatika.	557
17.1	Poškození DNA.	558
17.1.1	Kovalentní vazba na DNA	558
17.1.2	Látky vyvolávající interkalaci.	561
17.1.3	Inhibice topoizomerázy	562
17.2	Zásah do syntézy DNA	563
17.2.1	Inhibice syntézy stavebních jednotek DNA.	563
17.2.2	Vpravení falešných stavebních jednotek do DNA	564
17.3	Interference s mikrotubuly mitotického vřeténka	565
17.4	Další mechanismy účinku	566
17.5	Ovlivnění regulačních mechanismů organismu	567
17.6	Hodnocení farmakoterapie nádorových onemocnění	568
18	Farmakologické ovlivnění imunitního systému	573
18.1	Inhibice imunitních reakcí	573
18.2	Stimulace imunitních reakcí	578
19	Dermatologika.	581
19.1	Úvodní poznámky	581
19.2	Účinné látky	581
20	Dezinfekční prostředky (antiseptika)	587
20.1	Deriváty fenolu	587
20.2	Alkoholy, aldehydy.	588
20.3	Oxidační prostředky	589
20.4	Halogeny	589
20.5	Detergencia (invertní mýdla).	590
20.6	Soli těžkých kovů.	591
20.7	Akridinové a chinolinové deriváty	591
20.8	Kombinace	592

21	Insekticidy	593
21.1	Chlorované uhlovodíky	593
21.2	Pyretriny	595
21.3	Estery kyseliny fosforečné	595
22	Otravy	599
22.1	Úvodní poznámky	599
22.1.1	Podobory toxikologie	599
22.1.2	Obecně platná pravidla pro léčení akutních otrav	600
22.2	Plyny	602
22.3	Jedy vytvářející methemoglobin	606
22.4	Kovy a sloučeniny kovů	607
22.4.1	Antidota	607
22.4.2	Vybrané otravy kovů	609
22.5	Kyseliny a zásady	613
22.5.1	Nespecifické účinky kyselin	613
22.5.2	Specifické účinky kyselin	613
22.5.3	Louhy	615
22.6	Organická rozpouštědla	615
22.7	Chlorované aromatické sloučeniny	618
22.8	Sloučeniny bipyridinia	620
22.9	Etanol a metanol	620
22.10	Omamně látky	625
22.10.1	Euforika	625
22.10.2	Psychotomimetika	628
22.11	Tabák	630
22.12	Živočišné jedy a mykotoxiny	634
22.13	Toxikologická hlediska při použití rentgenových kontrastních látek	636
22.14	Karcinogeny	639
23	Teratogenní účinky léčiv	641
	Základní chemické struktury	645
	Historický přehled	647
	Literatura	653
	Zkratky	687
	Rejstřík	691